

Strindberg

J. Myrdal

December 26 - December 27, 2003

Strindberg är provinsiell. Bortsett från några avant-gardistiska dramer, så är han inte tillgänglig för en internationell publik. Anledningen är språket, det levande och ljudande språket, som skapar en melodi, som vi inte bara insupit med modersmjölken utan även vaggats till i fostervattnet. Denna går inte att översätta. Vidare är Strindberg så typiskt svensk. Bara mer och intensivare så än de flesta av oss. Inte heller detta går att helt förmedla.

Myrdal är sympatiskt inställd till Strindberg. Han ser honom som en författarkollega, som man måste respektera, om inte annat för hans energi, hans självständighet och framför allt för hans rika produktion. Men detta får honom inte att blunda för hans svagheter. Som Myrdal skriver. Strindberg är både bättre och sämre än sitt rykte. Precis som vi alla. Var Strindberg anti-semitist? Givetvis, även om det begränsades till en period av hans liv. Han identifierade de svenska judarna med överklassen, och insinuerade, inte helt omöjligt, att de långa kulturella och religiösa anor de hänvisade till, var i de flesta fall båg, ty under medeltiden så antog många invandrande orientaler en judisk identitet, för att lättare kunna accepteras i det kristna väst. Myrdal återger en brevväxling med Edvard Brandes, i vilken Strindbergs argumentation framstår som lätt hysterisk jämfört med Brandes lugna resonering. (När schismen mellan de bägge några år senare har läkts, så ger Brandes ut 'Röda rummet' på danska, och tar sig friheten att ändra några av de anti-semitiska inslagen.) Men detta är en parentes i Strindbergs liv, och i ett tidssammanhang, knappast en speciellt graverande. Mer graverande dock, finner Myrdal, Strindbergs agerande i samband med Giftas processen; en process som har gravt misstolkas i historieskrivningen till Strindbergs och det liberala Sveriges fördel.

Var Strindberg galen? Många anser ju att han led av en sinnesjukdom. (Man kommer osökt att tänka på Karl Jaspers studie i vilken han vidhåller att Strindberg utvecklade schizofreni). Men alla sådana diagnoser har ställts av personer som aldrig träffat honom personligen. Myrdal hänvisar till en viss Schlegel, en nervläkare, som var på vänskaplig fot med författaren, och som förnekar att denne någonsin varit kliniskt galen. Men Strindbergs flörtande med alkemi och ockulta fenomen? Detta tillhör tiden, menar Myrdal, och påpekar att många nutida svenska författare har ju flörtat med Jungs läror, utan att för den delen anses mentalt instabila. Men hans kvinnohat? Även detta är en myt. Strindberg högaktade, respekterade och älskade kvinnorna. Det var det senare som fick honom att lida svartsjukans kval, vilka han mer än någon annan gett litterärt uttryck för. Såsom sedelärande i detta avseende tar Myrdal upp hans förhållande med Frida Uhl, i vilket Strindberg framkommer i betydligt bättre dager än de övriga inblandade. Så gott och väl. Strindberg såsom konstnär? Hans tavlor har ju på senare år inropats för höga summor (och enligt rykten lär Lagercrantz gjort sig en förmögenhet på spekulation med hans målerier). Strindberg tyckte om att måla. Och därmed kan vi sätta punkt på den debatten anser Myrdal.

Strindberg ett geni? Han var förvånansvärt sent utvecklad, och även om hans fick ett pris av kungen för ett av sina första verk, så hade han varit helt okänd, hade han dött i tjugo-års åldern. Han debut - Röda Rummet, var lysande, och han rönt uppskattning både från höger och vänster. Men han inordnade sig inte, han fortsatte inte att skriva som han förväntades göra. Han gick sin egen väg, och fick därmed utstå spott och spe från dem som tidigare så reservationslöst hyllat honom. Han blev en litterär buse, och helt har han väl knappast undgått denna stämpel, även sedan han blivit en Nationalsymbol, med hans samlade verk under utgivande. (Ett projekt vars redaktionella genomförande, Myrdal har en hel del kritiska synpunkter på.) Strindberg lämnade inte något mer omfattande 'Nachlass' Han förhöll sig osentimental till sina utkast och anteckningar. Att spara sådant ansåg han vara förkastlig fetishdyrkan, och det mesta lät han bränna, eller i förekommande fall, riva sönder såsom teaterrekvisita. Men breven ansåg han tillhöra sitt litterära 'oeuvre' så framtida Strindbergforskare har inte blivit helt lottlösa, utan kan hållas sysselsatta inom överskådlig framtid.

January 13, 2004 (Chennai, India) **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden*
ulfp@chalmers.se